

CAPUT SECUNDUM.

EXPENDUNTUR VARIA RELATIONUM, NEXUUM, AC RESPECTUUM
GENERALIA QUÆ INTER STATUM ECCLESIASTICUM ET CI-
VILEM AC UTRIUSQUE POTESTATIS NEGOTIA
EXAGERARI SOLENTE AB HODIERNIS
SCRIPTORIBUS NON PAUCIS.

ARGUMENTUM.

Art. I. Nexus inter sacra, et politica ostenditur. II. Ecclesia in statu civili est, an contra? III. Jus cavendi, ne civitas detrimentum capiat a religione. IV. Ratio boni publici aggeritur. V. Finis potestatis politice quousque pertingat. VI. Advocatio Ecclesiae.

ART. I.

NEXUS INTER SACRA ET POLITICA OSTENDITUR.

Si qui olim doctores ultra justos limites amplificasse sacram Ecclesiae potestatem censendi sunt, potiore certè jure affirmabimus hodiernos scriptores non paucos in eadem potestate seu arctenda, seu atterenda ita versari, ut nihil propè, nisi inane potestatis simulacrum Ecclesiae relinquant; vim omnem ac facultatem ea utendi in manus principum politicorum transferant. Nec verò, cum catholicos se non pauci profiteantur ex illorum numero, apertè sacrilegi sunt; sed vias obliquas et anfractus irruendi in sanctuarium, nempè obtentus, nexusque confingunt tot ac tantos, ut nesciam, quæ causa sacra ac spiritualis, quodve negotium ecclesiasticum excogitari possit, in quo non totum penè a politica potestate pendere debeat, quidquid ab ecclesiastica decernendum et conficiendum erat. Quapropter necesse est, eorum obtentuum, nexusque præcipua genera expendere, ac principiorum quibus utuntur, falsitatem, certè ambiguitatem proferre in lucem (1).

ART. II.

ECCLESIA IN STATU CIVILI EST, AN CONTRA?

Ecclesiae potestatem esse supremam in suo genere, atque a politica potestate independentem verbis non negant, qui catholico nomine censeri volunt, neque jam pufendorfianum spectrum de repugnantia status in statu producunt, ab ipsis protestantibus nunc quidem explosum (2). Nihilominus illud perpetuò ingerunt tanquam certissimum juris ecclesiastici principium: *Ecclesia in statu est (civili), non e contrario, status in Ecclesia.* Sed animadverte:

1. Non video, quomodo id dictum conciliari queat cum obviis ideis de toto et

(1) Vide notam II ad prolegomena.

(2) Riegerus in jurisprud. eccl. t. I, sect. I, § 18, citat. Wolfium in jur. nat. t. VIII, § LXV, ita disserentem: Sunt equidem, qui absurdum dicunt duplex sumnum imperium in eadem civitate; sed cur absurdum sit nulla ratione solida evincunt. Sanè absurdum minimè reputant, ut populus quædam jura ad imperium spectantia sibi retineat, in quibus dependere non vult a rectoris voluntate.

parte, de priori ac posteriori. Ecclesia una est, et catholica, multoque latius diffunditur, ac quivis civilis status: igitur status, nempe id, quod minus est, nec nisi pars Ecclesiae universalis, in Ecclesia est, non contra. Dein Ecclesia supra fundatum apostolorum et prophetarum ædificata omnem civilem statum, qui nunc quidem est, antiquitate superat: unde status in Ecclesia condi debuerunt, non Ecclesia in statu. Sanè princeps, qui hunc civilem statum representat, per baptismum Ecclesiam ingreditur, non Ecclesia in principe (1).

2. Sit ita sanè: *Ecclesia in statu est*, eo nempè quo Isidorus Pelusiota aiebat modo, *uti anima est in corpore* (L. III, Epist. 249). Quid tum verò? Ideone qui statui, idem religioni, qui civitati idem Ecclesiae præerit? Quæ erit hæc Ecclesia? iquomodo una, catholica, sancta, apostolica? (Vide notam infra laudatam). Si potestatem Ecclesiae supremam dicunt et independentem a politica potestate: ac si præterea Ecclesiam in statu esse contendunt, erit igitur in statu potestas aliqua suprema et independens a potestate civili, sive ab imperio status. Utriusque officia discerni posse, non uno ex loco veteris Testamenti perspicuum est (2), ac re ipsa a Christo in lege gratiae discreta fuisse supra ostendimus, hanc fundamentalem legem regiminis elegantissimè expressit Gelasius I, in celebri canone: *Duo sunt 10, Dist. XCVI*, quem canonem, ut Petrus de Marca ait (3), amplexi sunt rex, episcopi, et proceres Ecclesiae gallicanae in concilio parisiensi et in libris Capitularium.

3. Nihil ergo ex antipiti hac, seu potius falsa sententia: *Ecclesia est in statu*, legitimè concludi potest contra jura potestatis sacræ, nisi cum protestantibus *systema territoriale* concludere quis velit, illudque efficere, quod ipsis nunc lutheranis displicet: *Cujus est regio, illius est religio* (4).

ART. III.

JUS CAVENDI, NE CIVITAS DETRIMENTUM CAPIAT A RELIGIONE.

Unio omnium sacerdotum regni cum papa, principe nempè extraneo, et papæ regimen monarchicum, et ecclesiastici status ordinumque religiosorum potentia atque opes, tanquam res formidanda depingitur, et securitati civitatum, et imperantium civilium inimica. Inde *jus cavendi* omniaque ad ecclesiasticum regimen pertinentia inspiciendi et examinandi, neque jus tantum, sed gravissimam obligationem inferunt, et inculcant, et exaggerant, quasi nihil esset regnorum securitati acquieti infestius quam hierarchicus status, Deique ministri ac homines divino cultui dedicati. Enimverò cum scriptores quosdam ejusmodi umbras ac spectra sibi fingere, et pueriliter timere, et pericula nescio quæ, præ oculis habere non rarò animadverterem, illius effati ex S. codice subiit memoria: *Illic trepidaverunt timore,*

(1) Imperator enim bonus intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est, ait S. Ambros. de Balsilicis non tradendis; bonus enim Imperator querit auxilium Ecclesiae, non refutat.—Quid honorificentius, quam ut Imperator Ecclesiae filius esse dicatur? c. conventor. 21, XXIII, q. 8.

(2) II Paralip. XIX, 11. Amarias sacerdos et pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit; porro Zabadius filius Ismael, qui est dux in domo Juda super et opera erit, quæ ad regis officium pertinent; habebitisque magistros levitas coram vobis. Adde II Paral. XXVI, 16.

(3) De concord. l. II, c. I. n. 6. Conf. Berardum in eum canonem, P. II, t. I, p. 333, ubi et occasionem explicat, ob quam editus est a papa, et spuria Gratiani abdimenta abstergit. Inter epistolas rom. pontificum edit. romane anno 1691. Gelasii ad Anastasium epistola est decima, p. 390.

(4) Vide notam III ad prolegomena.

ubi non erat timor (Psal. LII, 6). Nec verò mirum: cum enim non capiant, quæ spiritus sunt, idcirco nec unionem illam, charitatemque quæ a divino Spiritu diffunditur, ab hominum turbulentorum coniuratione distinguere didicerunt, illam dicco unionem, quam dominus ac Servator noster Jesus Christus a cœlesti Patre ardentibus precibus efflagitavit: *Non pro eis* (apostolis) *rogo tantum, sed et pro eis,* qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, ego et in te, ut et ipsi in nobis unum sint (Joan. XVII, 20, 21). Sed observa:

1. Plena absurditatis et contradictionis eorum est oratio, qui cum de principiis profanis ac regibus scribunt, præ aliis imperii formis monarchiam prædicant, atque in cœlum ferunt laudibus; cum deinde de supremo vicarii Christi pontificatu, sacraque monarchia incidit mentio, eamdem monarchiam formam omnibus modis deprimit, citòque in despotismum degenerare asserunt, atque ita suspectam reddunt, seu potius everttere allaborant, ut principiis, quæ exhibent, æquè civilem ac sacram potestatem invadant concutantque (1).

2. Repetantur animo principia quæ de jure *defensionis et præcautionis* exposta sunt in Jure naturæ privato (§ XV, etc. (2), quæ de justa belli causa inter gentes sunt tradita in Jure naturali gentium (CCXCVIII, CCXCIX), ac perspicuum erit, jus illud caverdi, quod principibus attribuunt in negotio religionis, neque tam ad impedienda reipublicæ damna, quam ad impedendum ac turbandum sacræ potestatis usum identidem adhibente, ab omni jurium analogia abhorrente. *Homo jus habet*, inquit Pufendorfius, *utendi omnibus mediis, quæ sana ratio ad ipsius conservationem necessaria dictitat, adversus omnes a quibus ipsi periculum imminere itidem sana ratio suggerit.* *Igilur si quis cautionem suam ulterius quam ratio sana admittit, extenderit, sine dubio in legem naturæ peccabit.* Nec sana ratio hoc unquam probabit, ut alterum de cuius voluntate et conatu in mean perniciem nondum peculiariter constat, oppressum eam, cum longè aptiora sint remedia, pacem cum ipso firmandi. Nam sola illa communis hominum malitia, quæ utique gradus suos habet, non statim hominem homini professum hostem facit. *i. Quomodo sola suspicio ne quis amicitiam adversus me simulet, aut animum suum mutet, probabilem mihi causam præbet eumdem occupandi?* Id, quod multo clarius adhuc cernitur in integris civitatibus, quæ invicem in statu naturali vivunt. Nam hic sanè omnium confessione nefas habetur, si una civitas alteram... vi aut insidiis occupare velit, ideo tantum, quia communem cum ea dominum non habet, a quo compesci possit, si ipsam aliqua læserit (de I. N. et G. LVII, e. I, §§ 7, 8). Ex his concludes, quam inane sit illud, quod de inspiciendis et examinandis Ecclesiæ decretis ac constitutionibus centies aggerunt: posset talis constitutio, aut clausula ei adjectæ turbare rempublicam; posset lädere jura episcoporum, si papalis sit; posset obesse libertatibus et consuetudinibus particularium ecclesiarum; posset excedere limites potestatis ecclesiasticæ. Et quid de profanis legibus, si ad honorem summi Dei, ad sacra Ecclesiæ jura, ad sempiternam hominum salutem referantur, dici non posset? Nec tamen Ecclesia sibi jus arrogat eas præviè inspiciendi, examinandi, approbandi. Alium igitur placiti regii titulum, si ejus justitiam tueri velint, excogitent, necesse est.

3. Abhorrent ab *indirecta* Ecclesiæ in res civiles potestate. At *jus circa sacra*, quemadmodum id hodierni tractant scriptores non pauci, quale est, nisi *indirecta*.

(1) Confer. dissertatio, Laurentii Veith. de Systemate Edm. Richerii Sect. II, art. II, p. 330.

(2) Vide notam in pag. 14.

recta circa res sacras potestas? Expendatur notio directi et indirecti § XXXII (1).

ART. IV.

RATIO BONI PUBLICI AGGERITUR.

Bonum publicum non interverti, inquiunt, per religionem debet; negotia civitatis cum negotiis Ecclesiæ concilianda sunt. Quid publicæ rei vel obsit, vel expedit, penes imperantem est definire. Necessitas licitum facit, atque adeo extorquet, ut res ecclesiasticæ aliter atque aliter disponantur. Evidem non ignoro necessitatis et jura, et gradus, et quas sæpè præbet justas excusationes. Dicam de privatis nonnulla, quæ ad publica applicari nullo negotio poterunt.

1. Qui ditescere cupit, qui honores ambit, qui commoditati suæ et voluptati servit, i. quam multa *necessæ* habet facere, quam multa omittere spectantia ad Dei cultum et salutem animæ? Cum in iis finibus, quos sibi præfixit, gradus insint, erunt ad illum gradum attingendum necessaria nonnulla, quæ si alium ac paulò inferiorem sibi gradum proposuisset, necessaria haud forent. Si hoc die absolvendum est opus, necesse erit e. g. abstinere ab omni exercitio divini cultus. Si tanta pecunia in luxum vestium, conviviorum, in aedificia, in hortos profundenda est, necesse erit non modò inopi manum claudere, sed præterea æs contrahere alienum. *i. Quæ est ista necessitas?* nempe voluntaria, consequens ex consilio voluntariè capto, mutabilis verbo, nulla vera necessitas.

2. Cum homo non modò corpore constet, sed et animo, nec tam præsenti quā futuræ ac semipaternæ beatitudinæ studere debeat; idcirco in propositis finibus non modò gradus, sed ordinem quoque debere constitui, ac mediorum proportionem expendi, sæpè monimus in his institutionibus, neque, si quid temporis aut facultatum divinæ religioni impenditur, continuò dicendum est, *ut quid perditio hæc?* De gradibus necessitatis elegantem sententiam protulit S. Augustinus: *Nescit cupiditas ubi finitur necessitas.* (l. IV, contra Julian. c. 14, § 70.) Cæterum et Saul necessitatem causatus est, cum in res divinas involasset; at quo suo fructu (I Reg. XIII, 12)?

ART. V.

FINIS POTESTATIS POLITICÆ QUOUSQUE PERTINGAT.

De finibus homini propositis paulò ante facta est mentio. Hos quoque cum de politica potestate agunt, pervertere videntur nonnulli, quasi ea potestas non præsentem modò felicitatem hominum, sed futuram quoque, ejusque assequendæ media spectare suisque juribus complecti deberet. Sic enim ajunt: Patresfamilias, postquam in civitatem coierunt, non minus ac in primævo libertatis statu ad Dei cultum obligari aut voluisse aut potuisse, censendi sunt; ejus autem obligationis implendæ jus magnam partem in imperantem esse translatum. Hæc cum implicata sint et ambigua, his videntur animadversionibus posse explicari.

1. Cuivis seu patrifamilias seu imperanti maxima incumbit religionis rerumque Ecclesiæ cura, sic tamen ut quod paucis verbis expressit Innocentius III, *laicis super ecclesiis et personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas: quos ob-*

(1) Vide notam in pag. 14, et IV ad prolegomena.

sequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi (1). Nihil de sacro imperio in communitatem, prouidèque nec in imperantem civilem a Christo collatum fuisse, ostensum est supra (2); nec perfuntoriè illud quoque in Jure publico universalis expositum, quibus titulis religioni tuendæ ac promovendæ operam navare princeps debeat (§§ CCXXIII, et seq.) (3)

2. Universæ inter finem rei vel actionis ipsius, ac inter finem personæ agenti præfixum distingui necesse est (§ XXX) (4). Finis politicae potestatis intra ambitum rerum temporalium constringitur, etsi qui ea potestate utuntur referre animo et consilio ad sublimiorum finem cuncta possint, certoque modo debeant. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite* (I Cor. X, 31, recolē dicta § LXIII) (5); nec tamen ob id naturalis finis ipsius alimenti, aut jus id capiendi spirituale aut sacrum est.

3. Contra eos qui politicæ potestati nimium tribuunt in negotio religionis, memorabilis exstat locus apud S. Hilarium (contra Auxent., n. 2).

4. Ad hunc locum scopumque pertinet justa exprobratio a magno Bossuetio sectarii facta: “Quid, inquit, emolumenti obtentum est, rejicendo papam ecclesiasticum, successorem S. Petri, nisi ut obtineretur papa laicus, utque auctoritas apostolorum collocaretur in manu magistratum laicorum?” (Hist. de variat. p. 243.)

ART. VI.

ADVOCATIA ECCLESIE.

Ex quo tempore fidei donum Deus largitus est principibus, optimus quisque Ecclesie filium se et advocatum esse defensoremque gloriabatur. At scriptores quidam religioni atque ecclesiastico statui infensi advocatiæ jus enorme quantum depravarunt commentariis suis. Discant, si sapere possint, genuinam advocatiæ ideam sibi efformare ex præclara oratione illustrissimi archiepiscopi cameracensis Fenelonii, quam is a 1707 in consecratione electoris coloniensis habuit, qua primò generatim de principe, qua advocato Ecclesie, loquitur, dein advocatiæ istius functiones binas exponit, demum quid alienum sit ab advocati officio, non timidè edicit (6).

1. “Verum quidem est, inquit, principem pium ac zelosum vocari episcopum externum et protectorem canonum; qua pharsi ipsimet frequenter ac hilariter utimur in sensu veterum, qui illa usi sunt. Sed episcopum *externum* nunquam convenit sibi usurpare functiones episcopi *interni*. Tenet quidem gladium ad portam sanctuarii, cavet sibi tamen, ne egrediatur. Obedit simul hoc ipso dum protegit, protegit definitiones Ecclesie; sed nullas facit. Duas solum sibi functiones, ad quas se restringit, proprias adscribit.

2. “*Prima* est, ut Ecclesiam in sua libertate contra hostes externos conservet; ut possit intùs sine coactione definire, pronuntiare, decidere, approbare, corrigeret et destruere omnem altitudinem, se extollentem adversus scientiam Dei.”

(1) In celebri capitulo: Ecclesia S. Mariae, 10, da Constit.

(2) Vide notam IV ad prolegomena.

(3) Vide notam in pag. 14.

(4) Ibidem.

(5) Vide notam V ad prolegomena.

(6) Vid. Instructionem pastoralem Arch. Paris. de Beaumont de turbis Galliæ. Ex editione augustina, a. 1757, n. 36.

3. “*Secunda*, est ut definitiones Ecclesie semel editas protegat, quin sub ullo prætextu assumat libertatem interpretandi. Hæc igitur: protectio canonum unicè dirigitur contra novatores, contra mentes indociles ac contagiosas, contra eos qui recusant correctionem.

4. “Avertat Deus, ne protector dirigat aut præveniat quidquam eorum, quæ regulatura est Ecclesia. Ipse attendit, audít humiliter, credit sine hæsitatione, non solum obedit ipsem, sed etiam auctoritate sui exempli et potentia, quam in manu tenet, præstat ut obediatur ab aliis. Denique protector Ecclesie nullatenus diminuit libertatem Ecclesie. Ejus protectio non foret auxilium, sed jugum latens Ecclesie, si potius vellet determinare Ecclesiam quam determinari ab Ecclesia. Hoc exitiali excessu Anglia rupit unitatis sacrum vinculum dum regem, qui solum fuerat protector, constituit in caput Ecclesie (1).”

CAPUT TERTIUM.

DE NATURA PRÆCIPUISQUE JURIS CANONICI DIVISIONIBUS.

Integrum caput desumptum pergratè voluimus ex opere D. Lequeux sub hoc titulo in lucem edito: *Manuale compendium juris canonici*.

ARTICULUS PRIMUS.

DEFINITIO JURIS CANONICI.

Juris nomine plura intelliguntur; exèque significaciones variæ repudiari non possunt ob diuturnum et frequentem usum. “Nam jus pro lege atque obligatio-“ne sumitur; imò sæpè pro complexione legum atque systemate: sæpè denotat sen-“tentiam a judice pronuntiatam, aut ipsum locum seu forum, ubi causæ agitantur: “quatenus verò opponitur obligationi, indicat meram facultatem agendi quidquam, “acquirendi, vel retinendi.” (Ita Zallinger: *Institutiones juris Natur.* c. II. 12.) Nos juris nomine hic intelligimus complexionem legum.

Jus *Canonicum* igitur est complexio legum positivarum, quas propria aucto-“ritate sanxerant primi Ecclesie pastores. “Le droit Canon, dit Bergier, (dictionn. “art. droit.) est le recueil des lois que les premiers pasteurs ont faites en differen-“tes occasions pour maintenir l'ordre, la décence du culte divin, et la pureté des “mœurs parmi les fidèles; ce sont les décrets des papes et des conciles qui regardent la discipline, les maximes des saints Pères et les usages qui ont acquis force de loi.” Merito explodit idem auctor falsam definitionem quam suggesterunt plures neoterici, quibus *Jus canonicum* nihil aliud quam complexio legum quas de materiis ecclesiasticis tulerunt principes seculares, privilegiorum quæ conces-“serunt, etc. Ideo enim sic sentiunt, quia denegant Ecclesie potestatem leges ferendi, quam e contra ipsi propriam asserere tenetur quilibet catholicus.

Nec meliorem notam meretur eorum sententia, qui e sola Scriptura volunt educi omne *Jus canonicum*, quasi Ecclesie non competeteret facultas alia præcipiendi, quam quæ Scriptura ipsa decernuntur.

Quæres, ian *Jus canonicum* idem sit ac disciplina, et jurisprudentia canonica? Disciplina nomine plerumque intelligitur ratio qua Ecclesia gubernat res ipsi cre-“ditas; præsertim in eis quæ spectant ad externum regimen. Quandoque ea vox spe-“ciatim significat vivendi regulam quæ viris Ecclesiasticis aut religiosis præscribi-

(1) Vide notam VI ad prolegomena.

tur; sic v. g. dicunt disciplinam regularem etc. disciplina est velut objectum juris. At sæpius in differenter disciplina pro Jure canonico sumitur. Jurisprudentia vero canonica versatur circa Jus canonicum, estque, legum Ecclesiæ ordinata cognitione.

ARTICULUS II.

COMPARATIO JURIS CANONICI CUM ALIIS SCIENTIIS.

Juvat breviter considerare quomodo Juris canonici scientia se habeat relativè ad scientias affines, Theologiam, Juris naturalis scientiam, Jurisprudentiam civilem, in quibus nempè conveniat, in quibus differat.

I. Cum Theologia plures Jus canonicum commiscent, quia volunt ad Jus canonicum pertinere tum definitiones dogmaticas Ecclesiæ circa fidem, tum omnia præcepta Dei et Ecclesiæ. Juxta ipsos enim Jus canonicum illud est, "quod fidelium actiones dirigit ad finem æternæ beatitudinis, et constat in primis Divinæ Legis præceptis, constitutionibus et consuetudine." (Ita Lancellotus, celebris juris canonici Institutio et alii.) At vero si attendamus ad ea quæ vulgo exponunt canoniste et quæ communiter homines intelligunt, quæcumque spectant ad expositionem fidei præceptorumque divinorum erunt omnino Theologiæ reservanda, quæ nempè dogmata tuerit, evolvit, eorumque consecataria deducit; Jus vero canonicum ultra leges positivas Ecclesiæ non excurret; sicutque mutua pace omnia concordabunt. Veritates revelatae ipsa Dei auctoritate, verbo Divino nituntur, earumque Ecclesia non est principium, sed testis, interpres et veluti canalis; leges vero canonicas Ecclesia condidit; unde etiam pro temporum veritate easdem innovat, aut abrogat, aut immutat. Nihilominus Theologiæ assistet Jus canonicum; ex canonibus enim quamplurimas auctoritates mutuantur sæpe Theologi; vicissimque juris Doctores ad Theologiæ documenta semper respicere necesse est: universa enim disciplina verbo Dei divinisque institutionibus semper concordare debet, ut patet.—Unde Theologia a juris scientia nequaquam divelli potest. Quæ omnia satis rectè et præclarè exponit exemplisque confirmat Gerson, Cancellarius Parisiensis. "Theologi proprio nomine dicuntur hi qui notitiam profitentur eorum quæ propriè dicuntur esse de Theologia, hoc est de jure Divino seu Evangelico, et qui sciunt illud elucidare, defendere, roborare. Veritates autem omnes tanto vocantur magis vel minus pertinentes ad Theologiam et ad ejus professores, quantò proximiùs vel remotius possunt inferri ex prædictis. . . . præter has veritates et regulas, oportuit multa explicari ad regimen ecclesiasticæ disciplinæ quæ non poterant expressè deduci ex Scriptura; sed oportuit fieri limitationem per auctoritatem humanam. Exemplum in uno, per quod sciatur in cæteris. Confessio sacramentalis est de lege Evangelica propriè dicta; sed quod fiat hoc tempore vel illo, et apud suum certum sacerdotem est de Jure positivo. Talia sunt innumera in his quæ spectant ad cultum Dei. . . . Necesse fuit, ut penæ variæ pro variis delictis ferrentur: constat autem hujusmodi institutiones esse arbitrias ut plurimum, quæ licet conformitatem quamdam habeant ad Divinam legem, nihilominus non ita pertinent ad illam, quin aliæ penæ non possint institui, stantibus illis principiis; et hoc est jus, quale appellamus purè positivum vel humanum. . . . Manifestum est ad quam facultatem spectat judicare de hæresibus: constat quod ad Theologiam; modum vero puniendi determinat Facultas Decretorum: executionem judicis magis sciunt. Exemplum de judicio falsæ monetæ,

"cujus falsitatis cognitio spectat ad campsores, punitionis modus ad legistas, executio ad judices.

"Concludimus quod Theologiam a Canonibus excludere nihil aliud est quam "suos sibi oculos evellere: similiter canones velle destruere, est corpus proprium "ecclesiasticæ politiae deformiter habituare. Quærere qualis scientia plus experdiat, evangelica vel canonica, est querere quod in corpore membrum, ad directionem suam plus exponitur, vel oculus, vel aliquod aliorum." (Gerson, tom. IV p. 891. v. 2.)

II. Qualiter etiam Jus canonicum cum jure naturali concordet, et in quo utrumque differat, facile intelligitur. Jus naturale eas complectitur agendi regulas quæ ipsa rerum natura fundantur, et de quibus sic loquitur Paulus: "Cum gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt; ejusmodi, legem non habentes, ipsi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus aut etiam defensibus." (Rom. II. v. 14.) Certum est perfectæ hujus legis naturalis observationi in multis inservire Jus canonicum. Innumeræ enim præcepta Ecclesiæ hoc vergunt, ut strictè adimplantur officia naturalia, determinando scilicet circumstantias in quibus agere debemus, salubriter item prohibendo quæcumque periculum inducerent contemnendæ legis naturalis; penas spirituales decernendo in majorum criminum reos. Attentè præterea sequitur Jus canonicum quæcumque ad meliorem utilioremque administrationem ipsa natura rerum indicantur; sedulè autem cavit ne quid contrarium elabatur. Manent enim hæc verba Pauli: secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in adificationem et non in destructionem. (II Cor. XIII. 10.)—At nihilominus essentialiter differt a Jure naturali canonicum; si quidem voluntate positiva legislatoris et Ecclesiæ auctoritate fundatur, officiaque multa imponit quæ sola rerum natura non possunt dici strictè præcepta.

Juris canonici studiosis multum proderit ita distinguere præcepta Ecclesiæ a præceptis naturalibus, ut accuratè videant, in quo alia consentiant cum aliis. "Ad perfectam canonice scientiæ cognitionem, (inquiebat Gerson supra citatus) requiritur conversio ad Deum, conversio ad seipsum, conversio ad proximum et ad ejus statum varium: hoc est sub aliis terminis dicere, quod oportet in Decretis videre quid est de jure positivo humano. Iстis siquidem ignoratis, confusionis errorum sequi necesse est, dum non separatur indispensabile a non indispensabili, obligans lex a non obligante." (Gerson, tom. IV p. 701.)

III. Jus canonicum a civili multiplicitate etiam discrepat. Utriusque scopus valde diversus. Leges enim principium respiciunt proximè bonum temporale ciuum.—Lex vero Ecclesiæ mages referuntur ad spiritale bonum, æternamque salutem. Princeps subditos urget comminatione penæ in corpore vel in bonis temporalibus subeundæ. "Non enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est, vindicta in iram ei qui malum agit." (Rom. XIII. 4.) Præsules Ecclesiæ, in promptu etiam habentes ulcisci omnem inobedientiam (II Cor. x. 6.) eas tantum penas decernere possunt, quæ sunt vel merè spirituales, vel a spiritualibus pendent, v. g. segregare a fidelium communione, interdicere Ecclesie ingressu, aut similia. Generatim lex Ecclesiastica non eodem rigore utitur quo civilis. "In ecclesiasticis personis et negotiis rigor et districtio juris non requiritur." (Alexand. III. de dolo et contumac. Cap. I.) Aliunde in multis Jus canonicum civili consentit: quædam principia et axiomata legis romanæ Juri canonico inserere non dignati sunt

Pontifices; et rursus innumeratas leges a Jure canonico mutuatum est Jus civile, eas præsertim quæ spectant ad tribunalium normam (1).

ARTICULUS III.

DIVISIO JURIS CANONICI.

Juris Canonici multiplex divisio.

I. Ratione eorum qui obligantur, distinguitur in *commune* et *proprium*. Commune jus illud est, quod in universa catholica Ecclesia vigere præsumitur, pariterque omnes obligat, nisi fortè aliqui speciali privilegio gaudeant.—Proprium, seu *particulare* est illud quo regitur aliqua portio Ecclesie; v. g. hæc vel illa diœcesis; tale institutum religiosum ab Ecclesia ritè aprobatum. Nonnunquam unius regionis et nationis omnes diœceses eosdem usus, easdem consuetudines sequuntur; hinc Jus canonicum *Nationale*, ut *Gallicum*, *Hispanum*, *Mexicanum*, etc.

II. Ratione temporis quo vigere cœpit, distinguitur in *jus antiquum*, *et novum*. At non satis concordant auctores circa epocham in qua *jus novum* incœpit; juxta quosdam ejus exordia ad nonum circiter sæculum referenda sunt; juxta cæteros verò ad illa tempora restringi debet *juris novi* acceptio, quæ Concilium Tridentum secuta sunt; eoque sensu nos eam vocem accipiemus.

III. Ratione negotiorum diversi generis, Jus canonicum aliud est *publicum*, quod scilicet spectat directè ad gubernationem Ecclesiarum et negotia communia, ut sunt jura et officia pastorum, et *privatum*, quod versatur circa negotia singulorum, obligationes fidelium vel aliorum, quando seorsum, non collectivè considerantur (2).

Diversas canonici Juris materias in tres ordines vulgo distribuunt canonum interpres, *Personas*, *Res*, et *Judicia*. I. Personarum expenduntur varia officia, jura, itemque obligationes. II. Rerum nomine hic intelliguntur tum actiones sacrae cujuscumque generis, quæ non sunt merè internæ, et quæ bonum spirituale fidelium directè respiciunt, ut sacramenta, sacrificium, benedictiones, officia, festa, etc., tum etiam bona terrestria et temporalia quæ Deo sunt dicata et bono spirituali inserviunt. III. Judiciorum discussio comprehendit tribunalum Ecclesiasticorum competentiam et agendi rationem, delicta quæ speciatim juxta leges Ecclesiasticas coerceri debent, et pœnas diversas quæ possunt infligi. Juxta receptum hunc morem, nostræ Institutiones in tres partes dividentur (3).

CAPUT QUARTUM.

DE FONTIBUS JURIS ECCLESIASTICI.

 Nihil solidius perpendendum offerri oportet studiosis canonicarum legum, quæm canonum genuinos fontes, cum satis clarum sit maximam scriptorum partem qui splendida juris ecclesiastici scientiam, suis cupiditatibus et opinionibus adherentes, densissimis umbris obruere, nihil vel parùm valde assequi potuisse, nisi priùs totis artiis sophisticarum viribus innixi, puriores canonum fontes miserrimè corrumpere illi maximè suisse gratum. Exinde laudabiles magistrum con-

(1) Qui voluerit plura videre de consonantia aut discrepantia Juris canonici cum civili, consulat Gibert. *Corpus juris*. prolegomen. p. 369.

(2) Maxima pars horum prolegomenorum ad jus publicum Ecclesie pertinet, et ex Juris ecclesiastici publici elementis a D. Zallinger conscriptis, ut visum est, a nobis desumpta fuit.

(3) Vide notam VII ad prolegomena.

natus et Sanctæ Matris Ecclesiæ indefessi labores, vindicandi causa leges canonicas ab omnibus sophistarum paralogismis, ab omnibus pseudopoliticorum tentaminibus, ab omnibus denique regum ipsorum cupiditatibus. Vix in hac perdifficili amplissimaque scientia pars inveniretur dignior altiori studio, labiliorque in societati et sanæ doctrinæ periculis imminentibus. Dictum confidimus excussatos nos habebit coram Juris canonici professoribus, si quam plurimè intenti in præcipuas ætatis nostræ necessitates, longiore sermonem, quam ut prolegomena postulent, habeamus, doctrinam proficientes quam hauriendam suis celebrioribus libros clarissimi jureconsulti reliquere. Duæ autem seorsim inspicienda videntur cum de Juris canonici fontibus verbam instituitur; principia nempè atque historiam eorumdem. Ea de re duabus partibus divisum presens caput absolvemus, quarum prius de simplici juris canonici fontium expositione, secunda verò de ipsorum historiâ, doctrinam seligentes ex quatuor orbi notissimis scriptoribus, Selvagio, Zallinger, Walter et Lequeux.

DE FONTIBUS JURIS ECCLESIASTICI.

PARS PRIMA.

Observationes præviae (1).

Fons et origo *juris Canonici*, prout illud accepimus, est suprema potestas in primis Ecclesie pastoribus permanens, vi cuius possunt ea omnia decernere, quæ ad rectam administrationem pertinent: de qua potestate breviter sequentia axiomata statuemus, quorum probationes in tractatibus theologicis vulgo reperiuntur, ideoquæ a nobis paucissimæ numero sunt afferendæ (2).

I. Constat in Ecclesia Catholica a Christo fuisse institutum regimen et imperium, quo servaretur membrorum unitas in uno corpore, et quo provideretur bono spirituali tum corporis universi, tum singulorum membrorum.

II. Constat illud regimen seu imperium complecti facultatem decernendi leges circa actus externos, et etiam circa actus partim internos et partim externos, qui ad bonum spirituale directè referuntur. Constat his legibus teneri fidelium conscientiam:—imò non destituit illa legislativa potestas mediis urgendi contumaces per pœnas spirituales, privatione scilicet bonorum spiritualium. Propositiones his veritatibus contrarias confixit Pius VI in Bulla solemni *Auctorem fidei*. (Bulla dirigebatur in acta Synodi diecesanæ Pistoii habite anno 1781 ab episcopo Ricci, et ideo opportunius a nobis afferri potest, quod recentes errores configat). Sic habet n. IV. “Propositio affirmans abusum fore auctoritatis Ecclesie, transferencendō illam ultra limites Doctrinæ ac morum, et eam extendendo ad res exteriōres, et per vim exigendo id quod pendet a persuasione et corde; tum etiam multo minus ad eam pertinere exigere per vim exteriōrem subjectionem suis decretis;—quatenus indeterminatis illis verbis; extendendo ad res exteriōres, notet velut abusum auctoritatis Ecclesie, usum ejus potestatis acceptæ a Deo, qua usi sunt et ipsimet Apostoli in disciplina exteriōre constituenda et sancienda,—hæretica.—Qua parte insinuat Ecclesiam non habere auctoritatem subjectionis suis

(1) Ex Manuale compendio Juris canonici D. Lequeux desumptæ.

(2) Ita Lequeux: sed nos minimè jureconsultos principia scientiæ canonicae satis demonstrandi munere exonerantes, oportune præmissimè sequentium axiomatum ecclesiastici juris fundamenta, nexus et relationes in cap. I. et II. horum prolegomenorum. Ad hæc igitur prædicta axiomata quæ subsequentur sunt passim referenda.